

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Dos jidiše folk in tzifern

Leštinski, Jankev

Berlin, 1922

עינעמור ײא ןדיא יד. 12. לטיפאק.

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8340

Romania די אידן אין רומעניע. *Similară sit în Rusia-*

די לאגע פון די אידן אין רומעניע איז אין א סך פרטים זעהר ענליך צו דער לאגע פון די אידן אין רוסלאנד און אין גאליציע. און אויך בנוגע צו דער געאגראפישער איינטיילונג, ווי אויך בנוגע צום וואוקס פון דער אידישער באפעלקערונג, געפינען מיר א סך אלגעמיינעם צווישן די דריי דערמאנטע לענדער.

אין רומעניע זיינען געווען אידן:

134 168	אין 1859-טן יאר	Eran:
266 652	" " 1899 "	Oră Z' h ori
(*325 655)	" " 1909 "	40 ani

געמען מיר אן די דאטן פון 1859-טן יאר פאר 100, וועלן מיר באקומען, אז שפעטער מיט פערציג יאר איז געווארן פון די דאזיגע הונדערט נפשות — 199, און שפעטער מיט פופציג יאר — 242. אין פערציג יאר האט זיך די אידישע באפעלקערונג פארדאפלט, ווען די אלגעמיינע באפעלקערונג האט זיך פאר דער אייגענער צייט פארגרעסערט נאר אויף 52,52 פראצענט.

רומעניע ווערט געטיילט אין פיר קאנטן, און די צאל אידן אין באזונדערע קאנטן איז שטארק פארשידן. אין 1899-טן יאר זיינען געווען איינוואוינער:

פרא- צענט פון אידן	פון זיי אידן	די גאנצע באפעלקערונג	קאנט
10,6	196 752	1 848 122	מאלדאוויע
2,3	60 760	2 659 517	וואלאכיע
0,4	4 906	1 181 243	אלטעניע
1,6	4 234	267 808	דאברודזשע
4,5	266 652	5 956 690	סך-הכל

1899

מיר זעהען, אז ווען אין גאנץ רומעניע מאכן די אידן אויס 4,5 פראצענט פון דער גאנצער באפעלקערונג, אומגעפער דעם זעלבן פראצענט, וואס אין רוס-

(* בערכריגע דאטן.)

לאנד, באטרעפט דער פראצענט אידן אין מאלדאוויע פון 10,6, זעהר נאהענט צום פראצענט פון די אידן אינם תחום פון רוסלאנד. פון יעדע הונדערט אידישע נפשות האבן געלעבט:

73,8	1. אין מאלדאוויע
22,8	2. וואַלאַכיע „
1,8	3. אַלטאַניע „
1,6	4. דאברודזשע „
100,0	סך-הכל

אין צוויי קאנטן פון רומעניע האבן געלעבט 96,6 פראצענט פון אלע אידן פון דער דאזיגער מלוכה. אינטערעסאנט איז דער וואוקס פון דער אידישער באפעלקערונג אין די דאזיגע צוויי קאנטן, אין מאלדאוויע און וואַלאַכיע.

טאבעלע XLV

דער וואוקס פון דער אידישער באפעלקערונג אין מאלדאוויע.

1803=100	די צאל אידן	יאר
100	(*12 000)	1803
158	(*19 000)	1820
308	37 000	1831
667	80 000	1838
991	118 922	1859
1632	195 792	1899

Moldavia 1803-1899
(rete cu 16 ani)

פאר ווייניגער פון הונדערט יאר האט זיך די באפעלקערונג פון מאלדאוויע פארגרעסערט מער פון זעכצען מאל. באזונדערס שטארק איז געווען דער וואוקס פון דער אידישער באפעלקערונג פון 1831 ביז 1838-טן יאר — אין זיבן יאר האט זי זיך פארדאפלט. דאס דערקלערט זיך דערמיט, וואס אין

(* בערכניגע דאטן.)

יענע יארן זיינען אנגעקומען קיין מאלדאוויע א היפשע צאך אידן פון רוסלאנד און עסטרייך. פון מאלדאוויע האט זיך די אידישע באפעלקערונג אריבערגערוקט טיילווייז קיין וואלאכיע. אינם לעצטן קאנט איז געווען אין 1860-טן יאר ווייניגער פון צען טויזנט אידן, און אין 1899-טן יאר שוין מער פון זעכציג טויזנט. אין וואסערע פונקטן וואוינען די רומענישע אידן? פון יעדע הונדערט נמשות האבן געלעבט אין 1899-טן יאר:

פונקטן	ביי דער גאנצער באפעלקערונג	ביי אידן	1899
	Evrei	Evrei	Trans:
דעפארטאמענט-שטעט	13,34	72,27	capitale
איבעריגע שטעט	2,60	7,46	orase
אין דערפער	84,06	20,27	sate
סך-הכל	100,00	100,00	

פון הונדערט אידן וואוינען אין שטעט 72,27 פראצענט, כמעט דריי פערטל, ווען ביי דער גאנצער באפעלקערונג וואוינען אין שטעט סך-הכל 13,34 — איין אכטל. אין דערפער וואוינען ביי דער גאנצער באפעלקערונג מער פון פיר פינפטל, און ביי אידן נאר איין פינפטל. וואסער א פראצענט מאכן די אידן אויס לגבי דער גאנצער באפעלקערונג אין פארשידענע וואוינ-פונקטן? אין גאנץ רומעניע מאכן די אידן אויס:

פונקטן	אין דעפארטאמענט-שטעט	די איבעריגע שטעט	דערפער	Evrei sunt (in Romania)
אין דעפארטאמענט-שטעט	20,2	11,9	1,1	Fata de Populatie
די איבעריגע שטעט	11,9	1,1		
דערפער	1,1			

נעמען מיר אבער באזונדערע קאנטן, באקומען מיר גאר אן אנדער בילד. אין מאלדאוויע מאכן די אידן אויס:

אין די דעפארטאמענט-שטעט	38,2
איבעריגע שטעט	43,4

קומט אויס, אז אינם דאזיגן קאנט, וואס פארמאגט כמעט דריי פערטל פון אלע רומענישע אידן (73,8), האבן די אידן אין די הויפט-שטעט כמעט צוויי

פינפטל פון דער גאנצער שטאטישער באפעלקערונג, און אין די קלענערע שטעט
 מער פון צוויי פינפטל. אין וואלאכיע זיינען די אידן שוואכער אין די שטעט.
 אין די הויפט-שטעט מאכן די אידן אויס אין וואלאכיע — 11,9 פראצענט, און
 אין די איבעריגע שטעט גאר א קליינעם פראצענט — 1,5.
 פון די געבראכטע ציפערן ווערט קלאר, אז די רומענישע אידן זיינען
 מערסמנטיילס שטאטישע איינוואוינער און אז אין די שטעט מאכן זיי אויס
 אזא גרויסן פראצענט, אז זיי מוזן דארטן שפילן א באדייטנדיגע ראלע. לאמיר
 איצט זעהן, ווי געדיכט זיינען קאנצענטרירט די רומענישע אידן.

טאבעלע XLVI

די רומענישע אידן אין פארשיידענע טיפן קהלות (1899).

[899]

דער פרא- צענט פון אלע רומע- נישע אידן	די צאל אידן אין זיי	די צאל קהלות	קהלות
46,6	124 156	5	מיט מער פון 10 טויזנט אידן
17,5	46 648	7	פון 5 ביז 10 טויזנט אידן
14,0	37 431	16	פון 1 ביז 5 טויזנט אידן
78,1	208 235	28	ס"ה אין קהלות מיט מער פון טויזנט אידן

כמעט א גאנצע העלפט פון אלע רומענישע אידן (46,6) וואוינט אין קהלות
 מיט מער פון 10 טויזנט אידן; אין קהלות מיט מער פון טויזנט אידן וואוינע
 כמעט פיר פינפטל (78,1) פון אלע רומענישע אידן.
 אין די צוויי גרעסטע אידישע קהלות אין רומעניע — אין בוקארעשט און
 יאסי — האבן געוואוינט אין 1899-טן יאר 80 021 אידן, ד. ה. 30,0 פראצענט
 פון אלע רומענישע אידן.

מיר האבן העכער שוין אנגעוויזן, וואס פאר א פראצענט אידן מאכן אויס
 אין די שטעט פון רומעניע. נעמען מיר גאר די שטעט, וואס פארמאגן מער פון
 טויזנט אידן, וועלן מיר באקומען, אז די אידן מאכן אויס:

1. מער פון 50% אין 7 שטעט
2. פון 40 ביז 50 " " 5 "
3. " 20 " " 40 " " 7 "
4. " 10 " " 20 " " 5 "

מיר זעהען, אז בערך אין א גרויסער צאל שמעט האבן די אידן אן אבסאלומע מערהייט — אין 7 שמעט פון 28. אין פינף שמעט האבן זיי מער פון צוויי פינפטל — מער פון פערציג פראצענט. אין יאסי פארמאגן די אידן אן אבסאלומע מערהייט — 50,8 פראצענט. אין בוקארעשט, פארקערט, מאכן די אידן אויס א קליינעם פראצענט — 14,7.

מיר וועלן נאך בריינגען אייניגע ציפערן, וואס וועלן באלייכטן דעם וואוקס פון די גרעסטע אידישע קהלות אין רומעניע.

אין יאסי זיינען געווען אידן:

3 000	אין 1803-טן	Jasi, eras
17 032	" 1831 "	)
30 000	" 1839 "	(13 ora)
31 000	" 1859 "	
39 488	" 1899 "	

פאר ווייניגער פון הונדערט יאר איז די יאסער אידישע קהלה אויסגעוואקסן מער פון דרייצען מאל. דער עיקר איז די דאזיגע קהלה אינטענסיוו געוואקסן אין די ערשטע דרייסיג יאר פון 19-טן יארהונדערט, ווען זי האט זיך פארגרעסערט צען מאל. פאר די לעצטע זעכציג יאר — פון 1839 ביז 1899-טן יאר — איז דער צוואקס געווען גאר א קליינער.

א סך אינטערעסאנטער איז דער וואוקס פון דער בוקארעשמער אידישער קהלה. אין 1820-טן יאר איז געווען אין בוקארעשט סך-הכל 127 אידישע משפחות, בערך 508 נפשות; אין 1831-טן יאר איז שוין געווען אין בוקארעשט — 594 משפחות אדער בערך 2376 נפשות; אין 1860-טן יאר 5934 נפשות און אין 1899 — 40 533 אידן. די בוקארעשמער אידישע קהלה איז איינגטליך ערשט אויסגעוואקסן אין דער צווייטער העלפט פון 19-טן יארהונדערט — זי האט זיך פארגרעסערט אין 39 יאר זיבן מאל.

פראגעס.

1. וויפיל זיינען געווען אידן אין רומעניע: אין 1859-טן יאר? אין 1899-טן? אין 1909-טן?
2. וויפיל אידן וואוינען: אין מאלדאוויע? אין וואלאכיע?
3. וואסער א פראצענט מאכן אידן אויס: אין מאלדאוויע? אין וואלאכיע?

4. וויפיל אידן זיינען געווען אין מאלדאוויע: אין 1803-טן? אין 1838-טן?
אין 1899-טן?
5. וואסער א פראצענט פון דער גאנצער באפעלקערונג וואוינט: אין דע-
פארטאמענט-שמעט? אין דערפער?
6. וואסער א פראצענט אידן וואוינט אין דעפארטאמענט-שמעט? אין
דערפער?
7. וואסער א פראצענט מאכן די אידן אויס לגבי דער גאנצער באפעלקע-
רונג: אין דעפארטאמענט-שמעט? אין אנדערע שמעט? אין דערפער?
8. וואסער א פראצענט מאכן די אידן אויס אין די שמעט פון מאלדאוויע?
9. וואסער א חלק אידן וואוינט: אין קהלות מיט מער פון צען טויזנט אידן?
אין קהלות פון 5 ביז 10 טויזנט אידן? אין קהלות מיט מער פון טויזנט אידן?
10. אין וויפיל שמעט בילדן די אידן אן אבסאלוטע מערהייט?
11. וויפיל זיינען געווען אידן אין יאסי: אין 1803-טן יאר? אין 1899-טן?
12. וויפיל זיינען געווען אידן אין בוקארעשט: אין 1820-טן? אין 1860-טן?
אין 1899-טן?